

Šola za ravnatelje

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST, KULTURO IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

VLOGA MOTIVACIJE V UČENJU IN POUČEVANJU (V DELOVANJU)

Dr. Cveta RAZDEVŠEK-PUČKO

Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani

***XV. strokovni posvet pomočnikov ravnateljev:
Motivacija v šolah in vrtcih, ŠOLA ZA
RAVNATELJE, Portorož, 5. – 7. 3. 2013***

Vloga motivacije v učenju in poučevanju

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

VSEBINA:

Motivacija kot osrednji dejavnik uspešnega učenja in poučevanja deluje kot mediator, ki vpliva na delovanje drugih dejavnikov in aktivira druge pomembne psihične procese (npr. pozornost, mišljenje, pomnjenje, čustva) ter jih usmeri v učenje.

Za uspešno motiviranje mora učitelj:

- poznati psihološko naravo motivacije in delovanje motivacije v procesu učenja;
- poznati in upoštevati razlike med učenci,
- poznati motivacijsko usmerjenost učencev, njihove atribucije za uspehe ali neuspehe ter strukturo motivacijskih vzorcev pri učencih.

Nekatere pomembne učiteljeve značilnosti za motiviranje učencev so: optimizem, strpnost, zaupanje v učence, pripravljenost poslušati...

Pomemben vpliv imajo metode in oblike poučevanja, vključevanje učencev v razredno interakcijo, pravičnost pri ocenjevanju, izražanje pričakovanj, oblikovanje povratnih informacij.

Učitelj nedvomno ima vpliv na motivacijo učencev, ima tudi možnosti (in priložnosti) oblikovanja in spodbujanja učne motivacije pri učencih.

UVODNA OPOMBA

dr. Cveta RAZDEVŠEK PUČKO

*Prispevek je bil pripravljen na temo, kakor je bila najavljena, in sicer “**Motivacija učencev za učenje**”. Glede na to, da pomočniki ravnateljev redkeje poučujejo, sem dodatno nekatere vsebine prilagodila delu pomočnikov ravnateljev, predvsem delu z učitelji. Zato so nekateri diapozitivi v dvojniku: enkrat izražajo učiteljevo motiviranje in motiviranost učencev, drugič pa delovanje pomočnikov ravnateljev – motiviranje in motiviranost učiteljev.*

Treba pa je poudariti, da so sicer spoznanja o motivaciji univerzalna – tudi definicije so takšne - le nekatere besede (npr. učenec, učenje, učna uspešnost) moramo zamenjati z izrazi, ki veljajo za drugo ciljno skupino.

Opredelitve pojma MOTIVACIJA

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

■ KAJ JE MOTIVACIJA?

“...pomeni, da smo pripravljeni usmerjati svojo energijo v doseganje zastavljenih, tudi zahtevnejših ciljev in pri tem tudi vztrajati.” (M.Požarnik, 2000)

“...kompleksen psihološki fenomen oz. duševni proces, ki izzove učenčevo aktivnost ter jo uravnava v procesu učenja do zaključka učne dejavnosti.” (M.Juriševič)

“Psihični PROCES, ki IZZOVE človekovo DELOVANJE, mu daje moč, da VZTRAJA (kljub oviram) tako dolgo, da doseže CILJ, s katerim zadovolji POTREBO, ki je bila izvor motivacije.”

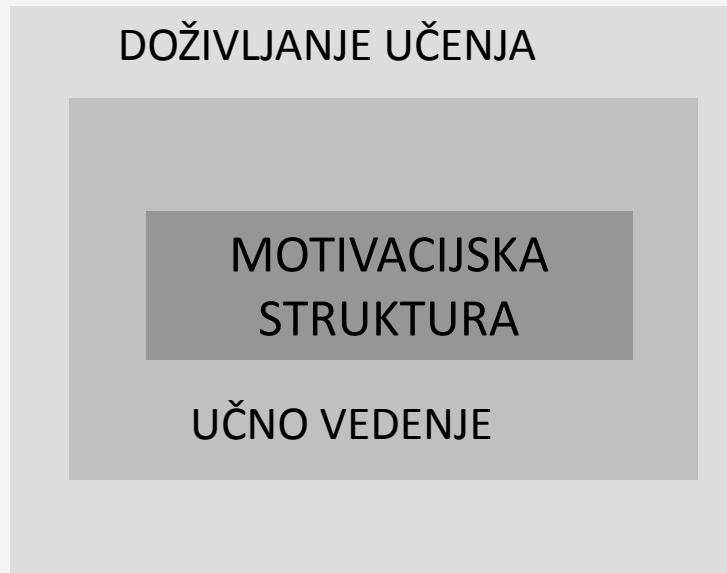
Psihični dejavniki uspešnega učenja, položaj, vloga in delovanje motivacije

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

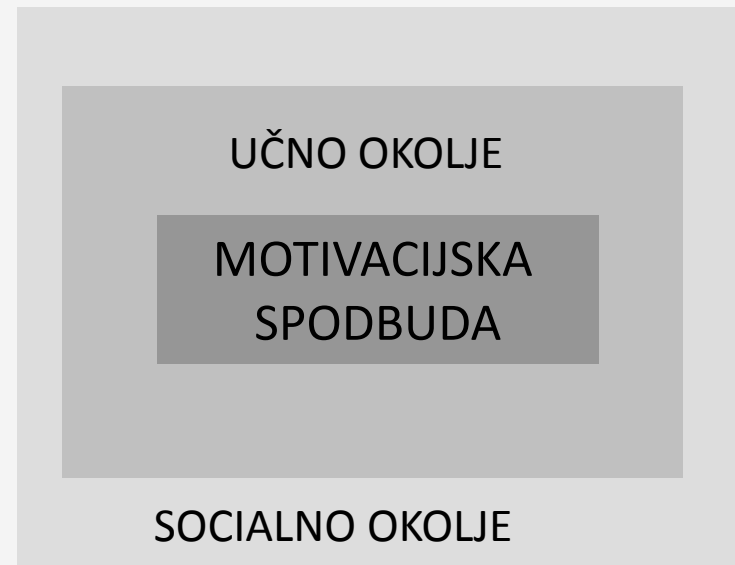
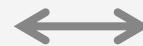
SPOSOBNOSTI ← METAKOGNITIVNI PROCESI

Terminologija (M.Juriševič)

Motiviranost

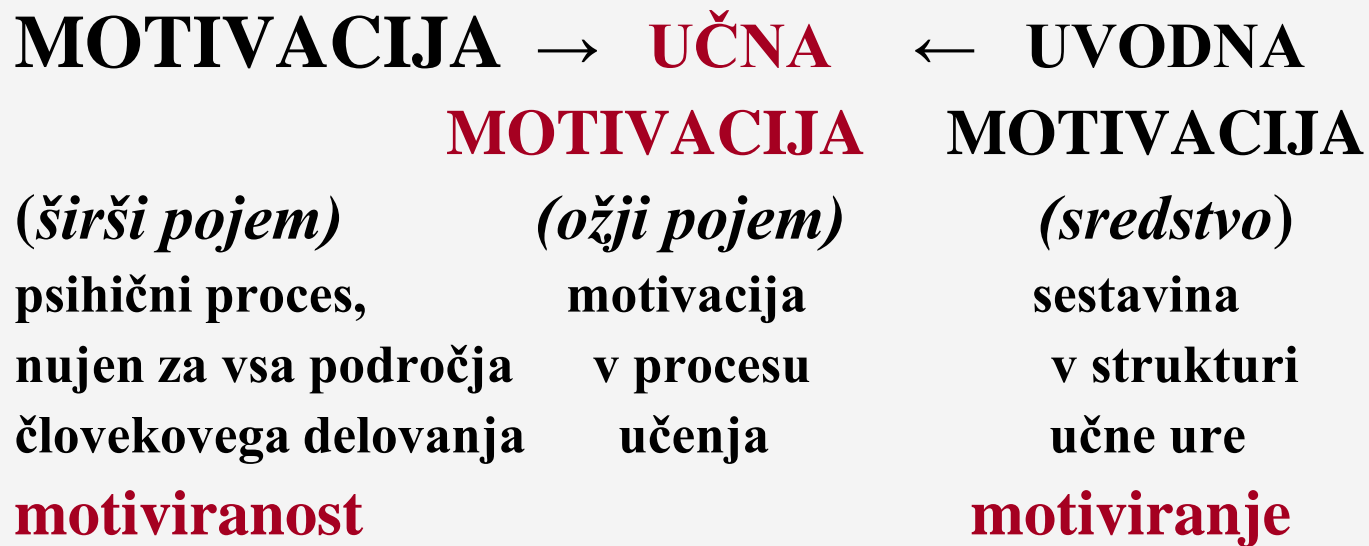

Motiviranje

Motivacija in opredelitev pojmov

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

- OPREDELITEV in odnos med POJMI:
motivacija, učna motivacija, uvodna motivacija

Učna motivacija

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

■ UČNA MOTIVACIJA

predstavlja specifično in kompleksno kombinacijo **motivacijskih dejavnikov učenca** (učna samopodoba, pričakovanja, cilji, atribucije...) in **značilnosti učne situacije** (učitelj in izražena pričakovanja; vrsta in težavnost naloge, zunanje spodbude; socialni kontekst ...).

Učna motivacija spreminja POUČEVANJE v UČENJE!

Vloga motivacije v učenju in poučevanju (v delovanju)

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

■ DELOVANJE MOTIVACIJE V PROCESU UČENJA (in drugih oblikah delovanja):

izzove → **spoznavne**

(pozornost, mišljenje,
sposobnosti, spomin...)

spodbuja → **in druge**

usmerja → **proces** → **v učenje,**

(energijo, čustva...) **v delovanje**

→ **učno vedenje**

Vloga motivacije v delovanju posameznika

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

Zakaj je motivacija tako pomembna za naše delovanje?

- ker izzove energijo, čustva in spoznavne procese;**
- daje moč za vztrajanje v dejavnosti in za premagovanje ovir;**
- usmerja posameznikovo delovanje k postavljenim ciljem;**
- vpliva na višjo kvaliteto dosežkov (višji spoznavni procesi, razumevanje, boljša zapomnitev);**
- ...**

Pogoste motivacijske usmerjenosti učencev

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

MOTIVACIJSKE USMERJENOSTI:

NOTRANJA - učenec najde spodbude za učenje

znotraj sebe: cilji, interesi ... usmerjen je v proces učenja, v problem (ki mu pomeni izziv), cilj je znanje, rešitev problema oz. obvladovanje;

ZUNANJA - učenca spodbudijo pobude staršev, učiteljev, ocene, tekmovanje, usmerjen je k rezultatom;

NEMOČ IN IZOGIBANJE - nima občutka nadzora nad dogajanjem, izide tolmači z naključji; če je možno, se izogiba delovanju in s tem tudi neuspehom.

Zunanja in notranja motivacijska usmerjenost

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

RAZMERJE MED NOTRANJO IN ZUNANJO MOTIVACIJSKO USMERJENOSTJO

ZUNANJA ← ----- → **NOTRANJA**

kontinuum

Razmerje je odvisno od tega, kako posameznik zaznava in doživlja dejavnost: ali kot posledico lastne (NOTRANJE) želje in zavzetosti ali kot nekaj, kar je zaželeno (vsiljeno) in kontrolirano od nekoga drugega (od ZUNANJA).

Notranje motivirani posamezniki

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

NEKATERE ZNAČILNOSTI NOTRANJE MOTIVIRANIH POSAMEZNIKOV (učencev, učiteljev):

- ☺ samoiniciativnost, spontanost, postavljanje vprašanj;
- ☺ izbiranje zahtevnejših obveznosti, iskanje aktivnih učnih strategij, usmerjenost k razumevanju;
- ☺ vztrajanje in dokončanje aktivnosti (ne glede na ovire);
- ☺ izražanje zadovoljstva, navdušenja in ponosa nad dosežki;
- ☺ zadovoljstvo jim prinaša aktivnost sama, opravljeno delo, ne iščejo (nujno) zunanje potrditve.

PRIMERJAVA ZUNANJE IN NOTRANJE

motivacijske usmerjenosti

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

PRIMERJAVA (prednosti/nevarnosti) ZUNANJE IN NOTRANJE motivacijske usmerjenosti:

NOTRANJE “*vlečejo*”,   **ZUNANJE** “*potiskajo*”

☺ *se same obnavljajo*   ☹ *potrebujejo dodajanje od zunaj*

☹ *se jih “navadimo”*

☺ *spodbujajo občutek, da imamo vpliv*   ☹ *spodbujajo nesamostojnost in občutek nemoči*

☺ *spodbujajo odgovornost*   ☹ *povzročajo odvisnost*

Kvaliteta doživljanja ob notranji/zunanji motivacijski usmerjenosti

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

Motivacijska usmerjenost (notranja, zunanja) se povezuje tudi s kvaliteto doživljanja (pozitivna, negativna čustva):

- ☺ **notranja pozitivna (veselje ob rešitvi problema)**
- ☺ **zunanja pozitivna (pričakovanje pohvale, zadovoljstvo ob nagradi)**
- ☹ **notranja negativna (razočaranje, občutek nekompetentnosti)**
- ☹ **zunanja negativna (strah pred kaznijo, pred neuspehom ali pred posmehom)**

Motivacijske teorije

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

MOTIVACIJSKE TEORIJE

pojasnjujejo naravo in delovanje motivacije z različnih teoretičnih izhodišč, lažje razumemo nekatere oblike delovanja, nekatera spoznanja so tudi direktno uporabljiva.

TEORIJA OKREPITVE: behavioristični vidik

TEORIJA PRIČAKOVANJA: kognitivni vidik

TEORIJA ATRIBUCIJE (pripisovanja): kognitivni vidik

TEORIJA MOTIVACIJSKIH CILJEV:

sociokognitivni vidik

Motivacijske teorije

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

TEORIJA OKREPITVE: behavioristični vidik

Uporaba pohvale, graje, nagrade kazni, z namenom okrepitve ustreznega in odstranjevanja neustreznega vedenja.

TEORIJA PRIČAKOVANJA: kognitivni vidik

Posameznik vlaga napor (energijo) v dejavnosti, kjer ve oz. se zaveda, da lahko pričakuje uspeh in potrditev (zadovoljitev potrebe, doseganje ciljev, priznanje v zanj pomembni socialni situaciji).

S to teorijo se povezuje *zahtevnost ciljev*, ki si jih posameznik postavlja (raven aspiracije, oz. pričakovanja); tudi *storilnostna motivacija* ("potreba" po dosežkih, želja "izkazati se"- pred drugimi, tudi pred samim seboj).

Teorija atribucije

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

TEORIJA ATRIBUCIJE (pripisovanja): **kognitivni vidik**
Opozarja, da je motivacija (prizadevanje, vlaganje navora) v tesni zvezi z našo razlago uspehov in neuspehov, in sicer glede stabilnosti (stalni, spremenljivi vzroki), izvora, mesta ali lokacije (notranji, zunanji vzroki) in občutka možnosti nadzora (lahko vplivam, ne morem vplivati).

Od tega, v katerem polu teh kategorij vzrokov posameznik išče razlago, so odvisna njegova nadaljnja pričakovanja in prizadevanja. Učitelj lahko vpliva na to razlago!

Pomembno je, da učitelj pripisuje učenčeve neuspehe spremenljivim vzrokom, na katere ima učenec možnost vplivanja.

ATRIBUCIJE oz. primeri razlage ne/uspešnosti

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

Štiri kombinacije pripisovanja vzrokov (v skladu s **TEORIJO ATRIBUCIJE** za področje delovanja pomočnika ravnatelja v šoli:

NOTRANJI, STALNI (*“organizacija je moje močno področje”, “imam smisel za delo z ljudmi”*)

NOTRANJI SPREMENLJIVI (*“tokrat se nisem dovolj pripravil/a na sestanek”, “tokrat mi je učitelje res uspelo prepričati”*)

ZUNANJI STALNI (*“tega ni mogoče izvesti”, “zahteve ministrstva so nemogoče”*)

ZUNANJI SPREMENLJIVI (*“ta navodila ZŠ so bila res zelo natančna”, “čas za uvajanje teh sprememb ni bil najboljši, prihodnje leto je potrebno drugače načrtovati”*)

TEORIJA MOTIVACIJSKIH CILJEV

Dr. Cveta Razdevšek Pučko

- **TEORIJA MOTIVACIJSKIH CILJEV:**
(sociokognitivni vidik), izhaja iz ciljne usmerjenosti, oz iz odgovorov na vprašanje, **KAJ** vodi posameznika v delovanju, v prizadevanjih za dosežke.

Raziskave (Pintrich) opozarjajo na različne ciljne usmerjenosti:

- ↪ **CILJI OBVLADOVANJA NALOG (učne snovi) IN RAZVIJANJE LASTNIH ZMOŽNOSTI**
- ↪ **IZKAZOVANJE LASTNIH ZMOŽNOSTI (v socialnem kontekstu)**
- ↪ **IZOGIBANJE PRED NEUSPEHI IN/ALI PRED IZKAZOVANJEM LASTNE NEZMOŽNOSTI**

Motivacijski vzorci

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

MOTIVACIJSKI VZORCI

- ➔ **Predstavljajo edinstveno, pridobljeno (“naučeno”) kombinacijo motivacijske usmerjenosti (“motivacijskih lastnosti”) vsakega posameznika (učenca, učitelja).**
- ➔ **Označujejo prevladujoče motive (kaj človeka “žene”), odzivnost in/ali odvisnost od določenih motivacijskih spodbud, prevladujoči način razlage ne/uspehov, pričakovanja, raven postavljenih ciljev ...**

ZNAČILNI MOTIVACIJSKI VZORCI UČENCEV

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

- Raziskava dr.M.Juriševič, 2006:
  - ▶ **učno aktivni učenci**
  - ▶ **učno tekmovalni učenci**
  - ▶ **učno nesamozavestni učenci**
  - ▶ **učno pasivni učenci**
  - ▶ **učno nemotivirani učenci**

MOTIVACIJSKI VZORCI UČITELJEV

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

AKTIVNI UČITELJI

Za ta motivacijski vzorec je značilna notranja motivacijska usmerjenost, nalogam (tudi dodatnim) se ne izogibajo, svojo uspešnost pripisujejo notranjim kontroljivim dejavnikom (npr. prizadevanju: res sem se potrudil/a, zato mi je uspelo).

MOTIVACIJSKI VZORCI UČITELJEV

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

TEKMOVALNI UČITELJI

Učitelji temi motivacijskimi značilnostmi so pretežno zunanje motivirani, različnim nalogam se ne izogibajo, dobro se odzivajo na spodbude iz socialnega okolja, dosegaajo dobre rezultate, dosežki jih motivirajo.

MOTIVACIJSKI VZORCI UČITELJEV

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

PASIVNI UČITELJI

Tudi za te učitelje sta značilna občutek nemoči in izogibanje; delajo predvsem in samo tisto, kar je potrebno (minimalni napor). Manjka jim notranje motivacijske usmerjenosti; niso dovolj samozavestni, da bi bili pobudniki akcije.

MOTIVACIJSKI VZORCI UČITELJEV

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

NAUČENA NEMOČ

Posameznik je prepričan, da nima možnosti vplivanja na izide svojega delovanja. Napake in neuspeh vidi kot nekaj nespremenljivega (nekaj, na kar ne moreš vplivati). Razvije se kot posledica občasnih neuspehov in predvsem kot posledica povratnih informacij, ki so usmerjene v osebnost, izražajo dvom v učiteljevo kompetentnost in s tem vzbujajo, oz. utrjujejo občutek nesposobnosti.

MOTIVACIJSKI VZORCI

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

Možne posledice “*naučene nemoči*”:

- ☹️ **slabo mnenje o sebi in svojih rezultatih,**
- ☹️ **oseba ob težavah ne vztraja, pogosta je opustitev aktivnosti, ki niso bile uspešne,**
- ☹️ **zniževanje ali opustitev ciljev,**
- ☹️ **izbira manj ustreznih strategij za reševanje problemov (direktiva namesto dogovora),**
- ☹️ **pričakovanje neuspeha.**

MOTIVACIJSKI VZORCI

in pomen za motiviranje učencev/posameznikov

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

- **K UČINKOVITEMU MOTIVIRANJU SODELAVCEV BO TOREJ PRISPEVALO TUDI:**
  - ▶ **poznavanje in prepoznavanje specifičnih motivacijskih vzorcev pri učiteljih;**
  - ▶ **utrjevanje, oblikovanje in po potrebi tudi spreminjanje njihovih (manj ustreznih) motivacijskih vzorcev;**
  - ▶ **“izkoriščanje” obstoječih, pozitivno naravnanih motivacijskih vzorcev.**

Strategije motiviranja

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

- Pri motiviranju učencev (sodelavcev) uporabimo optimalno kombinacijo strategij, in sicer:
- **MODELIRANJE:** delovati kot model;
- **PODPORA:** dajanje potrebne “doze” in kombinacije spodbud, **pomoč pri oblikovanju ustreznih strategij**, skrb za oblikovanje/ ohranjanje pozitivne samopodobe, izražanje **pozitivnih pričakovanj**;
- **VODENJE:** usmerjanje, oblikovanje formativne povratne informacije, **omogočanje uspeha...**

Dejavniki oblikovanja motivacijskih spodbud

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

NA MOTIVIRANOST IN MOTIVIRANJE UČENCEV VPLIVAJO

- ☞ **OSEBNOST UČITELJA:** odprtost, dinamičnost, empatija, optimizem...
- ☞ **VZPOSTAVLJANJE ODNOSOV:** poslušanje, zaupanje, strpnost, izražanje pričakovani ...
- ☞ **OBLIKOVANJE AKTIVNOSTI – POUČEVANJE** (ožji pomen): pestrost metod in oblik, prilagajanje, upoštevanje razlik med učenci, razredna interakcija ...
- ☞ **PREVERJANJE IN OCENJEVANJE ZNANJA TER OBLIKOVANJE POV RATNIH INFORMACIJ:** pravičnost, strpnost, različne oblike preverjanja, formativna povratna informacija ...

Pričakovanja in pomen za motivacijo

učencev/posameznikov

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

POMEN IN DELOVANJE PRIČAKOVANJ (do učencev, sodelavcev)

- ? Kako se oblikujejo?
- ? Kako jih izražamo?
- ? Kako delujejo, kaj povzročajo?
- ? Kako jih drugi doživljajo?

Pričakovanja pomočnika ravnatelja do sodelavcev

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

Kako se oblikujejo?

lastne izkušnje, sporočila ali podatki drugih...

Kako delujejo?

oblikujejo našo komunikacijo, pogostost in vrsto le-te; vplivajo na izbiro udeležencev v posebnih dejavnostih, na izražanje pričakovanj o možni (ne)uspešnosti sodelavcev; na izražanje pohvale/graje; na strpnost pri izvajanju nalog, projektov, tudi na objektivnost ocenjevanja opravljenega dela...

Z vsem tem zavestno in nezavedno, posredno in neposredno vplivajo na motiviranost in (ne)uspešnost sodelavcev.

Koraki motiviranja (učiteljev)

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

- ☺ Različne dejavnosti so razporejene tako, da učitelji delujejo v skladu s svojimi (specifičnimi) sposobnostmi.
- ☺ Zagotovljeni so pogoji, ki omogočajo vsakemu učitelju, da (ob ustreznih stopnjah navora) doživi uspeh.
- ☺ Zagotovljena je pozitivna povratna informacija (neposredna ali posredna, od učencev, staršev, sodelavcev, ravnatelja....).
- ☺ Učitelj doživi občutek lastne kompetentnosti in občutek, da so rezultati njegovega dela odvisni od njegovih prizadevanj, da lahko vpliva na uspeh (notranja točka nadzora).
- ☺ Oblikuje se pozitivna samopodoba, ki deluje kot “varovalni dejavnik” tudi v primeru neuspehov.

Koraki motiviranja učencev

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

KORAKI MOTIVIRANJA UČENCEV

- ☺ Aktivnosti so oblikovane tako, da so učenci zaposleni na ravni sposobnosti.
- ☺ Omogočiti vsakemu učencu doživljanje uspešnosti
- ☺ Učenec je deležen pozitivne povratne informacije (od učitelja, staršev, vrstnikov).
- ☺ Učenec doživi občutek lastne kompetentnosti in občutek, da lahko vpliva na svoj uspeh (notranja točka nadzora).
- ☺ Oblikuje se pozitivna učna samopodoba, ki deluje kot “varovalni dejavnik” v primeru neuspehov.

Cilji motiviranja učencev

dr. Cveta Razdevšek-Pučko

V procesu motiviranja za učenje se moramo zavedati, da cilj niso le boljši učni rezultati, želimo oblikovati tudi optimalne učne strategije in samoregulacijo v procesu učenja, **učenje predstavljamo kot vrednoto.**

- *Učenje ne more biti vedno zabava, ne sme biti vedno tekma, je izziv, je pot in cilj, je napor, ki vodi k zadovoljstvu.*

Uporabljena in priporočljiva literatura

- JURIŠEVIČ, Mojca. *Motiviranje učencev v šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2012.
- JURIŠEVIČ, Mojca. *Učna motivacija in razlike med učenci*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2006.
- PUKLEK LEVPUŠČEK, Melita in ZUPANČIČ, Maja. *Osebnostni, motivacijski in socialni dejavniki učne uspešnosti*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2009.